

DE CE E DARWIN IMPORTANT

Michael Shermer s-a născut în 1954 în orașul Glendale din statul american California. A început prin a studia teologia, dar a trecut apoi la psihologie, obținând în 1976 licența în psihologie la Universitatea Pepperdine, iar în 1978 masteratul în psihologie experimentală la Universitatea de Stat din California, Fullerton. Din 1979, pasiunea pentru ciclism l-a făcut să participe la curse pe distanțe lungi, mai ales la cursa de 3 000 de mile care traversează America, iar vreme de câțiva ani a încercat tot felul de metode neconvenționale de a-și îmbunătăți performanțele sportive și a descoperit pe pielea lui netemeinicia pseudoștiințelor. În 1991, după ce a obținut un doctorat în istoria științei, a devenit profesor de istoria științei la Universitatea de Stat din California, Los Angeles; în același an a înființat Societatea Scepticilor și a început să editeze revista *Skeptic*. A organizat de asemenea o serie de conferințe științifice la Institutul Tehnologic din California, având invitați iluștri, printre care Richard Dawkins, Stephen Jay Gould, Daniel Dennett, Jared Diamond și Steven Pinker. Apare frecvent în dezbateri publice și la televiziune pentru a demasca impostura pseudoștiințelor și are o rubrică permanentă în revista *Scientific American*.

Cărți publicate: *Why People Believe Weird Things: Pseudoscience, Superstition, and Other Confusions of Our Time* (1997; trad. rom. *De ce cred oamenii în bazaconii: Pseudoștiință, superstiții și ale aiureli ale vremurilor noastre*, Humanitas, București, 2009), *How We Believe: The Search for God in an Age of Science* (2001), *The Borderlands of Science: Where Sense Meets Nonsense* (2001), *The Science of Good and Evil: Why People Cheat, Gossip, Care, Share, and Follow the Golden Rule* (2004), *Science Friction: Where the Known Meets the Unknown* (2005), *Why Darwin Matters: The Case against Intelligent Design* (2006), *The Mind of the Market: Compassionate Apes, Competitive Humans, and Other Tales from Evolutionary Economics* (2007), *The Believing Brain: From Ghosts and Gods to Politics and Conspiracies – How We Construct Beliefs and Reinforce Them as Truths* (2011), *The Moral Arc: How Science and Reason Lead Humanity toward Truth, Justice, and Freedom* (2015).

MICHAEL SHERMER

DE CE E DARWIN
IMPORTANT

PLEDOARIE ÎMPOTRIVA PROIECTULUI INTELIGENT

Traducere din engleză de
Alexandru Macovescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Silviu Nicolae
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Michael Shermer
Why Darwin Matters: The Case Against Intelligent Design
Copyright © 2006 by Michael Shermer
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2015, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Shermer, Michael
De ce e Darwin important: Pledoarie împotriva proiectului inteligent /
Michael Shermer; trad. Alexandru Macovescu. – București: Humanitas, 2015
Bibliogr.
Index
ISBN 978-973-50-4734-4
I. Macovescu, Alexandru (trad.)
575.827

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382; 0723 684 194

Lui Frank J. Sulloway

„Un om poate îndura orice dacă e tenace.
Și e tenace în măsura în care îndură.“

Pe urmele lui Darwin în toate privințele

Există o măreție în concepția aceasta a vieții, cu numeroasele ei forțe, însuflețite inițial în câteva forme sau numai într-una singură; și în timp ce planeta noastră își continuă rotația după legea imuabilă a gravitației, nenumărate forme dintre cele mai frumoase și mai minunate, apărute dintr-un început atât de simplu, s-au dezvoltat și continuă încă să se dezvolte.

Charles Darwin, *Originea speciilor*, 1859*

---

* În ediția de față, pasajele din *Originea speciilor* sunt redată în traducerea lui Ion E. Fuhn, apărută în 1957 la Editura Academiei, București (n. tr.).

CUPRINS

<i>Prolog: De ce e evoluționismul important</i>	11
1. Faptele evoluției	23
2. De ce oamenii nu acceptă evoluția	46
3. În căutarea proiectantului	57
4. Dezbaterea cu privire la proiectul inteligent	68
5. Atacuri la adresa științei	115
6. Adevăratul obiectiv	133
7. De ce știința nu poate contrazice religia	143
8. De ce ar trebui creștinii și conservatorii să accepte evoluția	153
9. Adevăratele probleme nerezolvate ale evoluționismului	167
<i>Epilog: De ce e știința importantă</i>	183
<i>Coda: Geneza revizuită</i>	191
<i>Anexă: Timp egal pentru cine?</i>	195
<i>Note</i>	199
<i>Bibliografie selectivă. Un ghid al cititorului pe tema dezbaterii evoluție-proiect inteligent</i>	221
<i>Mulțumiri</i>	225
<i>Indice</i>	229

PROLOG

De ce e evoluționismul important

Așadar, atât în timp, cât și în spațiu părem a fi mai aproape de acel mare eveniment – misterul misterelor –, apariția unor ființe noi pe acest pământ.

Charles Darwin, *Jurnal de cercetări*, 1845

În iunie 2004, am pornit împreună cu Frank Sulloway, istoric al științei, într-o expediție de o lună în Insulele Galápagos, pe urmele lui Charles Darwin. Din punct de vedere al efortului fizic, s-a dovedit a fi una dintre cele mai extenuante experiențe din viața mea și – atâta vreme cât am traversat America pe bicicletă de cinci ori – spune ceva despre ce era în stare să realizeze un tânăr naturalist britanic în 1835. Charles Darwin nu a fost doar un om de știință perspicace, ci și un explorator tenace.¹

Am ajuns să apreciez pe deplin perseverența lui Darwin când am pus piciorul pe aridele și dezolantele câmpuri de lavă din Insula San Cristóbal, primul loc pe care l-a explorat naturalistul în arhipelag. Sub un soare ecuatorial arzător și aproape lipsit de o sursă de apă proaspătă, nu durează mult până când rucsacul de treizeci de kilograme, plin cu provizii de apă, începe să-ți înmoaie genunchii și să-ți căzneasce spinarea. Aducă ceasurile de tăiat zilnic drum prin tufișuri cu o vegetație deasă și aspră, și aspectul idilic al muncii de teren începe să pălească iute. La capătul unei incursiuni de trei zile, rezervele mele de apă se împutinaseră atât de mult, încât Frank și cu mine am adunat roua depusă pe corturi în noaptea precedentă. Într-una din zile, mi-am jupuit pielea de pe tibia stângă într-un colț de lavă. În altă zi, m-a înțepat o viespe și mi s-a umflat un obraz aproape de două ori cât normalul. La încheierea unui urcuș extrem de chinuitor într-o zonă cu peisaj selenar, numită de Darwin „districtul craterelor“, ne-am prăbușit epuizați, cu mușchii tremurând incontrolabil

și sudoarea șiiroindu-ne de pe brațe și de pe chip, după care am citit un pasaj din jurnalul lui Darwin, în care naturalistul descria o incursiune asemănătoare drept „o plimbare lungă“.

Moartea impregnează aceste insule. Sunt schelete de animale împrăștiate peste tot. Vegetația este aspră și rară. Cactuși uscați și contorsionați punctează peisajul sumbru. Terenul de lavă este atât de plin de muchii tăioase ca lama, încât înaintarea este cumplit de lentă. Mulți oameni au murit aici, de la marinarii naufragați ai secolelor trecute la turiștii mânați de fiorul aventurii ai anilor din urmă. În doar câteva zile, ne-a cuprins un puternic sentiment de izolare și fragilitate. Fără pătura protectoare a civilizației, nici unul dintre noi nu se găsește departe de moarte. Având puțină apă la dispoziție și chiar și mai puțină vegetație comestibilă, organismele duc o viață precară, adaptarea lor la acest mediu dur fiind rodul unei selecții pe-trecute de-a lungul a milioane de ani. Ca om implicat de-o viață în controversa dintre evoluționism și creaționism, am fost frapat de cât de limpede devine totul în aceste insule. Creația prin proiect inteligent este absurdă. Și atunci, cum de s-a întors Darwin creaționist din Insulele Galápagos?

Frank Sulloway s-a dus la fața locului tocmai pentru a găsi răspuns la această întrebare. Întreaga viață, Sulloway și-a dedicat-o reconstituirii felului în care Darwin a ajuns să elaboreze teoria evoluției. Potrivit legendei, Darwin a devenit evoluționist în Galápagos, descoperind selecția naturală pe când inventaria ciocuri de cinteze și carapace de broaște țestoase, observând cum se adaptase fiecare specie la hrana disponibilă și la ecosistemul insulei. Legenda rezistă timpului, constată Sulloway, pentru că se potrivește elegant unui mit tripartit, din soiul celor analizate de Joseph Campbell*, despre eroul care (1) își părăsește casa, plecând într-o mare aventură,

---

* Joseph John Campbell (1904–1987) a fost un cercetător al miturilor și religiilor, scriitor și orator american, faimos pentru lucrările sale din domeniul mitologiei comparate și din cel al religiei comparate (*n. red.*).

(2) îndură suferințe de neînchipuit, trece prin greutăți imense în căutarea unor adevăruri nobile și (3) se întoarce să transmită un mesaj profund – în cazul lui Darwin, evoluția. Mitul este omniprezent, apărând în toate textele, de la manualele de biologie la ghidurile de călătorie, ultimele ademenindu-i pe potențialii clienți să vadă ce a văzut Darwin.

Legenda Galápagosului lui Darwin este emblematică pentru un mit mai cuprinzător, conform căruia știința progresează selectând descoperirile neașteptate, urmate de bruște revelații revoluționare, pe măsură ce vechile teorii se prăbușesc în fața faptelor noi. Nu-i chiar așa. Teoriile alimentează percepțiile. La nouă luni după ce a plecat din Insulele Galápagos, Darwin a făcut următoarea însemnare în catalogul său ornitologic despre colecția de mierloi americani: „Când văd aceste insule așa apropiate unele de altele, pe care sunt stăpâne câteva grupuri de animale, locuite de aceste păsări, dar deosebindu-se puțin ca structură și ocupând același loc în natură, trebuie să presupun că sunt doar varietăți.“ El vedea *varietăți* asemănătoare ale unor soiuri statornice, nu o *evoluție* a unor specii diferite. Darwin nici măcar nu s-a ostenit să noteze locurile de pe insulă din care a cules (și, în unele cazuri, a etichetat greșit) cele câteva specimene de cinteze, iar aceste păsări, acum celebre, nu au fost pomenite în *Originea speciilor*. Pe atunci, Darwin încă era creaționist.²

Făcând o analiză amănunțită a însemnărilor și jurnalelor lui Darwin, Sulloway datează acceptarea evoluției de către Darwin în a doua săptămână din martie 1837, după întâlnirea naturalistului cu eminentul ornitolog John Gould, care studiasse speciimenele de păsări aduse de Darwin din Galápagos. Având acces la colecțiile ornitologice ale muzeelor din unele părți ale Americii de Sud, pe care Darwin nu le vizitase, Gould a corectat o serie de erori taxonomice făcute de Darwin (cum ar fi etichetarea a două specii de cinteze drept „pitulice“ și „grangur“), indicându-i acestuia că, deși păsările terestre din Galápagos erau endemice pe insule, aveau de fapt caracteristici sud-americane.

Darwin a plecat de la întrevvedereea cu Gould, conchide Sulloway, convins „dincolo de orice îndoială că transmutația trebuie să fie răspunzătoare de prezența unor specii similare, dar deosebite, pe diferitele insule din Arhipelagul Galápagos“. În mintea lui Darwin, „bariera dintre specii“, despre care se presupunea că e imutabilă, fusese spartă. În iulie 1837 el și-a început primul carnet despre *Transmutația speciilor*. În 1844, ajunsese îndeajuns de încrezător încât să-i scrie prietenului și colegului său botanist Joseph Hooker: „Am fost așa impresionat de distribuția organismelor în Galápagos etc. etc., de caracteristicile mamiferelor fosile americane etc. etc., încât am hotărât să adun orbește orice fel de fapte care să explice în orice fel ce sunt speciile.“ Cei cinci ani pe mare și cei nouă ani petrecuți acasă studiind „maldăre“ de cărți l-au făcut pe Darwin să recunoască faptul că, pentru el, „în cele din urmă s-au ivit raze de lumină și sunt aproape convins (contrar părerii cu care am purces) că speciile nu sunt (mă simt de parcă aș mărturisi o crimă) imutabile“.³

*

De parcă ar mărturisi o crimă. Cuvinte dramatice pentru ceva cu aspect atât de inofensiv ca o problemă tehnică în biologie: imutabilitatea speciilor. Dar nu e nevoie să fii mare filozof – sau naturalist englez – ca să înțelegi de ce teoria originii speciilor prin selecție naturală avea să fie atât de controversată: dacă noile specii sunt create pe cale naturală, atunci unde mai e locul lui Dumnezeu? Nu e de mirare că Darwin a așteptat douăzeci de ani până să-și publice teoria.⁴

De pe vremea lui Platon și Aristotel, din Grecia Antică, până în timpul lui Darwin și al colegului său naturalist Alfred Russel Wallace, în secolul al XIX-lea, aproape toată lumea credea că o specie își păstra o „esență“ fixată și imutabilă. O specie era, de fapt, definită chiar prin esența ei – caracteristicile care o deosebeau de orice altă specie. Teoria evoluției prin

selecție naturală este teoria felului cum unele specii pot deveni alte specii, iar acest lucru a răsturnat nu doar căruța științei, dar și calul cultural care o trăgea. Ernst Mayr, marele biolog evoluționist de la Harvard, a evidențiat cât de radicală era teoria lui Darwin: „Speciile fixe, esențialiste au fost fortăreața luată cu asalt și distrusă; odată ce s-a înfăptuit aceasta, gândirea evoluționistă s-a repezit prin gaura din ziduri ca un puhoi prin spărtura dintr-un dig.“⁵

Zidurile s-au prăbușit totuși cu încetineală. Geologul Charles Lyell, bun prieten al lui Darwin, a refuzat să-l susțină pe naturalist timp de nouă ani, și chiar și după aceea dădea de înțeles că există un proiect providențial în spatele întregii chestiuni. Astronomul John Herschel a numit selecția naturală „legea talmeș-balmeș“. Iar Adam Sedgwick, un geolog și cleric anglican, a proclamat că selecția naturală e un ultraj adus moralei și i-a ținut în scris lui Darwin o predică moralizatoare și caustică:

Există o parte morală sau metafizică a naturii, precum și una fizică. Un om care tăgăduiește asta se scufundă adânc în mlaștina nebuniei. Dumneavoastră ați ignorat această verigă; și, dacă nu mă înșel în interpretarea sensului dumneavoastră, ați făcut tot ce v-a stat în putință, într-unul sau două cazuri, s-o sfărâmați. Dacă e posibil (ceea ce, slavă Domnului, nu este) să fie sfărâmată, omenirea, socot, ar suferi o vătămare ce ar putea s-o abrutizeze și rasa umană s-ar cufunda într-un stadiu de degradare mai josnic decât oricare în care a căzut de când i se consemnează istoria.

Într-o cronică din *Macmillan's Magazine*, economistul politic și comentatorul social Henry Fawcett a scris despre marea sciziune ce înconjură *Originea speciilor*: „Nici o lucrare științifică publicată în acest secol nu a stârnit așa multă curiozitate generală ca tratatul domnului Darwin. A împărțit un timp lumea științifică în două mari tabere adverse. Darwinist și anti-darwinist sunt acum ecusoanele purtate de cele două grupări științifice aflate în opoziție.“⁶